

Gospodar in Gospodinja

LETO 1937

11. AVGUSTA

STEV. 32

Pravočasno spravljane sadja in kakovost

Vsakomur, ki ima količkaj opravka s sadjem in s sadno kupčijo, bi moralo biti dandanes popolnoma jasno, da se vrednost in cena sadju določa pred vsem po njegovi zunanosti. Sadje se poskuša in kupuje z očmi. Čimboljši utisek naredi na kupca, tem rajši ga kupi in tem dražje ga plača. Pri sklepanju sadnih kupčij nikdo ne vpraša za okus, ker se gre navadno za znane sorte, katerih okus in sploh notranjo vrednost kupec že itak pozna. Gre se, pa za zunanost plodov, ker je spremenljiva in zavisna od mnogih činiteljev. Nekaterikrat je bilo že povedano in zapisano, da ima v sadni trgovini dandanes vrednost in veljavo samo tisto sadje, ki je popolnoma razvito, pravilne za določeno sorto značilne oblike, značilne barve in debelosti in pa da je površina vsakega ploda popolnoma brez madeža.

Malodko izmed preprostih sadjarjev se dovolj živo zaveda, kako velika in kako važna je ta zahteva. In vprav zaradi te premajhne zavednosti je utrpel že marsikdo veliko škodo. Najmanjša krastica, vdorbinica, pegica ali kakršenkoli po našem mnenju neznamen madež, pa plod ni več brez napake. Tudi če je napaka takega značaja, da ne ogroža trpežnosti, niti ne kvari okusa, vseeno, plod ni čist, ni brez madeža — torej v trgovini samo druge ali tretje vrste. Ako ima kako od zunaj nasiirno poškodbo, kakor n. pr. udarec, vbodljaj, vdrt pecelj, obtisko, luknjico od zavijača, torej poškodbe, ki povzročajo kvarjenje (gnitje) plodov, tedaj taka roba ne hodi več v poštev kot namizno sadje, pa če bi bili plodovi sicer še tako lepo razviti, še tako debeli, lepe barve in najboljšega okusa.

Naravnih poškodb (razen tistih, ki jih povzročajo ujme, se ubranimo s primernim obdelovanjem drevja s škropivi, kakor je bilo že neštetokrat obrazloženo. Odslej dalje pa tudi na ta način ne moremo nič več vplivati na kakovost pridelka. Kdor se je od rane pomladi dalje do konec julija vestno ravnal po tozadevnih navodilih, ima

lepo, čisto sadje, kdor pa je prepustil vse slučaj, bo pa manj zadovoljen s sadno kupčijo.

Za sedaj je najvažnejše, da obvarujemo sadje tistih poškodb, ki jih navadno dobi med potjo z drevesa v sadno shrambo ali na vagon, torej pri spravljanju, pretresanju, prenašanju in prevažanju. In vprav v tem oziru je pri nas še premnogo sadjarjev, ki so neverjetno nazadnjaški in za pametno ravnanje s sadnim pridelkom nepristopni. Brez vsakega pretiravanja lahko trdimo, da se vsako leto zaradi malomarnega spravljanja sadja in nepravilnega ravnanja z njim zapravijo samo v naši banovini težki milijoni.

V dveh ozirih mnogi naši sadjarji pri spravljanju sadja greše: Sadje — pa vzemimo samo zimsko jabolka — spravljajo navadno prezgodaj, ko še niso zrela, in pri spravljanju ravnavajo tako površno, da se premnogo najlepših plodov na različne načine tako poškoduje, da so komaj za domačo rabo, da jih moramo seveda takoj predelati, ker sicer zginejo.

Glede časa za spravljane zimskih jabolk — to je namreč za nas najvažnejši sadni pridelek — naj ponovimo še enkrat že tolkrat omenjeno pravilo: Zimska jabolka pustimo na drevesu čim najdlje mogoče! K poznim zimskim sortam prištevamo posebno te-le sorte: kanadko, boskoopski kosmač, možanegar, Baumannovo reneto, bobovec, londonski peping, jonathan, šampanjsko reneto, boškovo jabolko, ontario in še več drugih, ki so pa manj razširjena. Mnogetne skušnje izpričujejo, da se pozna jabolka in hruške zrele posebno zadnje dni preden popolnoma dozori. S poznim spravljajem torej brez dvoma pridelek pomnožimo, ker pridobi v zadnjih dneh še precej teže. Prav tako je dokazano, da se šele v zadnjih dneh plodovi nekako utrdijo in zavarujejo pred škodljivimi zunanjimi vplivi. Koža se zdebli in zgosti se voščena prevlaka po njej. Vse to ga varuje pred glivi-

camí in pred preneglim izhlapevanjem vode. Zagotovljena mu je torej daljša trpežnost, sočnost in večja teža. Pozno spravljane je še posebno važno za tiste, ki shranjujejo sadje za poznejšo zimsko ali celo spomladno prodajo.

Pozno spravljane zimskega sadja pa jako ugodno vpliva tudi na notranjo vrednost. Tako sadje ima neprimerno boljši okus, ker se ravno zadnje dni pretvarja mnogo škroba v sladkor, izgublja se preobila čreslovina in kislina (nezrelo sadje je zagabno in kislo) in se razvijejo tiste snovi, ki dajejo sadju prijeten vonj. Če pa spravljamo sadje prezgodaj, smo na vsak način prikrajšani pri množini (pri teži), pozneje imamo večje izgube zaradi hlapenja in gnitja čez zimo, zelo omejeno trpežnost, slabejši okus in sploh slabejšo kakovost. Komur to ne gre v glavo in se mu ne zdi vredno, da bi se ravnal po pametnem nasvetu, temu ni mogoče pomagati.

Seveda je doba zrelosti pri raznih sortah zelo različna, pa se tudi menjava od leta do leta, kakršno je pač vreme, lega sadovnjaka in pa podnebje dotičnega kraja. V toplejših krajih, v ugodnih legah in ob ugodnem poletju, bodo tudi najpoznejše

zimske sorte prej zrele, nego v bolj severnih mrzlejših pokrajinah, v senčnih legah in ob hladnem, neugodnem letu. Zlasti velik vpliv na zorenje ima vreme. Suho, toplo poletje pospešuje, vlažno, hladno pa ovira zorenje.

V splošnem pa poudarjamo še enkrat — to velja za vse pokrajine in vse lege — **ne se prenegliti pri spravljanju zimskega sadja, ne se dati zapeljati od brezvestnih prekupeev**, ki jim ni mari prav nič drugega nego lastni dobiček, pa čeprav v največjo škodo posameznika in v še večjo škodo celokupnega narodnega gospodarstva.

Ali ni sramota za sadjarja in za vse naše sadjarstvo, da se dovolijo spravljati z drevja kanadke že proti koncu avgusta, ko so zrele šele oktobra! Kakšno mnenje mora imeti o nas in o našem sadjarstvu inozemski trgovec, ko dobi v roke tako robo, ki je takrat, ko bi morala biti prav za prav še na drevesu, že davno v shrambi vsa vela in gnila! — Pravilno zrela kanadka traja vendar tje do februarja in še dlje, prezgodaj spravljena pa niti do novembra. Poleg tega je zrela izvrstnega, po vsem svetu čislana okusa, nezrela pa skoro neužitna.

H.

V ajdovi paši

Kdor je upošteval naše nasvete v prejšnji številki in svoje družine pravilno za ajdovo pašo pripravil, sme pričakovati, da mu bo letos vsaj ajda izpolnila pričakovanja. Da bi v kakšnem primeru ne bili manjšega uspeha krivi čebelarji sami z nepravilnim ravnanjem ali brezbriznostjo, moramo v »Domoljubu« na nekatere stvari izrečno opozoriti. Na stvari, ki se komu morda zdijo same na sebi malenkostne, ki pa vendar utegnejo imeti skrajno neugodne posledice na donos.

Po ajdovih pasiščih se kljub uredbi in kljub strogemu izvajanju njenih predpisov vendarle ne da vse tako izvesti, kakor bi bilo želeli. Prav gotovo se bo tudi letos pojavila tu in tam nejevolja na prevažalce. Posebno na bivšem Štajerskem. Tam so domači čebelarji sploh proti prevažanju v njihov rajon, češ da njihove čebele zaradi tega trpijo škodo. V prejšnjih letih so se dogajale tam prav neprijetne in pravih čebelarjev nevedne reči, ki morajo v bodoče na vsak način izostati. Sedaj so pasišča spoznamo urejena in je določeno število panjev in stojšč. Pri tem delu so odločali

možje, ki poznajo do zadnje črke čebelarstvo abecedo in ki je imajo dolgoletne skušnje v teh stvareh. Kar so spoznamo z domačini sklenili, mora zdaj držati. Tudi na Dolenskem je stvar kolikor toliko urejena tako, da ni nikjer upravičena utemeljena pritožba, češ da je čebel preveč in da kdor koli zaradi tega škodo trpi.

Vendar bodo nekateri čebelarji škodo trpeli! Zakaj?

Zato ker ne poslušajo niti izkušenih čebelarskih veteranov, niti naših nasvetov in imajo v ajdovi paši neurejene, morda celo nekatere brezmatične družine, prav gotovo pa slabiče. Poleg tega se pa še za to, kar imajo, prav malo brigajo. Ti bodo slabo odrezali, pa če bo ajda še tako dobra. Toda prav gotovo ne bodo hoteli biti krivi sami, ampak krivili bodo one, ki so jih s prevažanjem v pašo »uničili«. Vemo, da imajo kmečki čebelarji po večini še vedno kranjiče, v katerih družine vključijo skrbi negi ne morejo biti tako močne kakor v modernih velikih panjih. To je res. Toda, če so te družine v kranjičih v redu in zadosti živalne, da satovje dobro podseda, potem

se ni bati nesreče. Biti pa morajo vse takšne! Če je ena sama brezmatična ali zelo šibka, je velika nevarnost, da povzroči ropanje v celem čebelnjaku. Kdor ima torej v svojem čebelnjaku kaj takšnih slabičev, naj sam sebi pripiše, če ropanja ne bo mogel preprečiti. Če tiščiš slamo k ognju, kdo ti more pomagati! Če si slab čebelar, kako pridejo dobri čebelarji do tega, da zaradi tvoje »slame« ne bi smeli pripeljati »ognja«. In bi zato celi deli dobrih pasišč ostali neizkoriščeni.

Če so pa družine primerno močne in v popolnem redu, potem upoštevaj še naslednja navodila, pa se ti kljub »kanonom« prevažalec ni treba nič bati!

Če si količkaj čebelar, dobro veš, da ajda med le dopoldne, popoldne pa čisto odneha. In če ti je malce znana narava čebel, boš uganil, da nagon po nabiranju žene čebele iz panjev ne samo dopoldne, marveč tudi popoldne. Kaj sledi? Odgovor je na dlani: rop! Toda za ropanje morajo biti dani pogoji, sicer se ne razvije. Čebele sicer vztrajno nekaj časa poskušajo, ko se pa prepričajo, da se ne da nikjer priti do sladkega vabila, odnehajo in ropanja ni. Toda pomni: nikjer ne smejo najti prilike, da začno. Iz teh naravnih dejstev sledi koristen nauk: kmečki čebelar, ki imaš bolj šibke družine tudi v A.-Z. panjih, zlasti pa v krانjičih, nadomesti del moči svojih družin s svojo čebelarsko spretnostjo in pozornostjo! Ampak ne šele, ko se je požar že pričel! Takoj od začetka paše svojim družinam pomagaj tako, da vsak dan okrog poldneva vsa žrela panjev pripreš na majhno odprtino, v mraku pa spet odpreš na polno. S tem si moč družine pri obrambi

ojačil najmanj za polovico. Ostalo polovico bo pa družina sama z lahkoto zmogla, samo v redu mora biti. Morda se bodo kljub temu pričele tu in tam gnesti čebele okrog žrel, a ne boj se! Ne bodo se dolgo. Da bo pa tepeža čim prej konec, jih krepko pobrizgaj z vodo, da bodo mokre.

Težje postane zaradi tvoje pomoči, če se čebele kar med pašo ropajo — torej že v dopoldanskih urah. Če vidiš, da je paša ta dan slaba, se nič ne obotavljaj tudi dopoldne pripreti žrela. Če je pa dobra, je dopoldansko ropanje kaj redek pojav. Vendar se primeri posebno proti koncu ajdove paše, če so se nekatere čebele bolj navadile hoditi po sladko tekočino v panju kakor na polje. To se pravi z drugo besedo, če so imele kje priliko, da so se na ropanje navadile. V takšnih primerih se svetuje v bližini čebelnjaka politi nekaj karbolineja ali kakšne druge hude smraščine, ki ropnice odganja. Nekateri mažejo celo brade panjev, ali to bi skoraj ne bilo primerno, ker čebelar v panju ta zadeva silno smrdi in jih od sile muči. Da je le na daljavo lepi in vabljivi vonj po medu skažen z zoprnim vonjem karbolineja ali katrana, pa je mnogo pomaganega.

Kakor hitro se paša utrga — kar se pri ajdi posebno rado zgodi —, takoj pripri žrela! Zlasti bodi pazljiv ob koncu paše, ko medenje ponehne. Z vztrajno pazljivostjo boš nesrečo prav gotovo preprečil!

Tako dajmo, dragi čebelarji. Ne samo zabavljati, pa nič storiti, ali pa delati vse mogoče, ko je že prepozno, ampak vedno skrbno paziti in vsekdar vedeti, kaj je treba storiti, pa bo na vse strani prav.

Melioracije in vodne zadruge

Treba je poudariti predvsem bistveno razliko med drugimi zadrugami z omejeno ali neomejeno zavezo in vodnimi zadrugami. Pri zadrugah z omejenim ali neomejenim jamstvom, kot so n. pr. razne gospodarske, živinorejske, kmetijske, konzumne itd., so člani posamezne osebe ne glede na to, ali imajo svoja zemljišča in gospodarstva ali ne. Te osebe postanejo zadrugniki, ki izpolnijo gotove pogoje in plačajo zadrugi predpisane deleže. Te osebe jamčijo zadrugi za njeno brezhibno delovanje s svojimi deleži, ki so jih vplačali.

Ti deleži so seveda lahko večkratni, pri neomejenem jamstvu pa jamči vsak član

celo z vsem svojim imetjem, v vsakem slučaju pa ob enakih pogojih vsi enako, kot to predpisujejo zadrugna pravila.

Pri vodnih zadrugah pa ne more biti član vsak poljuben gospodar, ampak samo lastnik zemljišča, ki naj se ga osuši ali namaka. Tukaj ni torej bistvena oseba, ampak zemljišče samo. Ako n. pr. gospodar, ki je radi tega in tega zemljišča član zadruge, to zemljišče proda, preneha biti član zadruge, na njegovo mesto pa stopi takoj oni gospodar, ki je to zemljišče kupil in prevzame vse obveznosti, ki so s tem v zvezi. Člani vodnih zadrug tudi ne plačajo nobenih deležev, radi česar tudi ne jamčijo za obstoj

zadruga z nobenimi deleži. Člani zadruga plačujejo samo letno članarino, ki jo imenujemo vodopravne prispevke, ki jih določijo vsako leto sami po svojem odboru ali na občnem zboru samem. Ti prispevki so za posamezne člane tem večji, čim večje je njihovo zemljišče, ki naj se meliorira. Če vzamemo n. pr. za enoto 1 oral, bo plačal gospodar, ki ima n. pr. 5 orafov melioracijskega zemljišča pač 5 krat več prispevkov kot oni, ki ima samo 1 oral; seveda pride tu v poštev samo ono zemljišče, ki se bo melioriralo. So pri tem gotove izjeme, ako gredo gotova dela v korist izključno samo gotovih zadrugnikov. V tem slučaju so ti člani dolžni prispevati zadrugi večjo članarino.

Letne prispevke si določijo, kot že omenjeno zadrugniki vsako leto sami in zavisí njihova višina od različnih momentov: od njihove gospodarske moči, od del, ki jih namerava zadruga v dotičnem letu izvršiti, od pričakovanih podpor itd. Ni neobhodno potrebno, da se plačajo ti prispevki vedno v gotovini, v denarju. Zadrugniki jih lahko v posameznih slučajih odslužijo z delom ali vošnjami, če imajo vprežno živino ali pa da nudijo zadrugi potreben gradbeni material n. pr. les, kamen. Vendar morajo zadrugniki ves čas, dokler ni vse delo končano, ki ga namerava zadruga izvršiti, sorazmerno enako prispevati po že navedenem ključu. Napačno je n. pr. mnenje, da bi posamezni zadrugniki pričeli dajati svoje prispevke šele tedaj, ko bi od posameznih del imela korist prav njihova zemljišča, ko bi se torej pričelo z delom šele po njihovih zemljiščih. Pomisliti moramo na primer, da smotrena osušitev zemljišč ni mogoča brez vzajemne skupnosti vseh zadrugnikov pri vseh delih, ki so za melioracijo potrebna. Velikokrat je treba pričeti z deli, ki za nekatere zadrugnike ne prinesejo takoj koristi in včasih preteče delj časa, ko čutijo korist teh del tudi ti zadrugniki. Prav tako pa se morajo zavedati zadrugniki, katerih zemljišča so izboljšana že s prvimi deli, da jim je bila melioracija omogočena le s podporo drugih upravičencev, oziroma vseh zadrugnikov. Zato morajo vsi zadrugniki dajati svoje prispevke zadrugi solidarno, ves čas dokler ni vse delo izvršeno.

Kakor hitro so dela končana, se skrežijo na najmanjšo mero tudi zadrugni prispevki, ker mora od tega časa dalje skrbeti zadruga samo za vzdrževanje izvršenih zgradb, regulacij itd. in odstraniti vsakoletne večje ali manjše poškodbe, ki so neizbežne. Te prispevke bo zadrugnikom tem lažje pla-

čati, ker bodo od izvršenih del imeli že svojo korist, ker bodo imeli že večje dohodke od zemljišč, kjer niso imeli prej nobenih ali pa nezadostne dohodke. Jasno pa je, da v svojem težavnem gospodarskem položaju zadruga in zadrugniki ne morejo spraviti skupaj zadostnega kapitala, ki je potreben za izvršitev melioracijskih del, radi katerih je zadruga ustanovljena. Prav zato daje, kot rečeno, banovina in država, vodnim zadrugam prav izdatne podpore.

Kako se ustanovljajo vodne zadruge?

Predvojni zakon, ki je pri nas še vedno v veljavi, predpisuje sledeče:

Skupina lastnikov zemljišč iz posameznih vasi ali občin si ustanovi pripravljalni odbor, ki določa kakšno melioracijsko delo naj se izvrši. Ko je tako delokrog vodne zadruga v glavnih potezah določen, prosi pripravljalni odbor pristojno oblast, bansko upravo, za izvršitev potrebnih načrtov. Te načrte izdela banska uprava navadno brezplačno; v njih je določen točen način izvršitve melioracije in proračunjeni stroški za ta dela. Poleg tega pa je tudi točno označeno tako zvano poplavno ozemlje, to je čisto ozemlje, ki bo imelo z izvršeno melioracijo pričakovane koristi (torej močvirna zemljišča, ki bodo z melioracijo osušena). Površina teh zemljišč ima bistveno vlogo pri končni ustanovitvi vodne zadruga. Ta zemljišča vpiše pripravljalni odbor v tako zvani skladni kataster in sicer: Ime lastnika, njegovo bivališče, kulturo zemljišča in njegovo površino. Hkrati pobira lastnoročne podpise teh lastnikov, ki s tem pristanejo, da se vodna zadruga ustanovi. Ni pa pri tem potrebno, da se izjavijo za vodno zadrugo vsi lastniki, ki so vpisani v skladni kataster, tudi ne polovica ali četrtina — sploh, kakor se je že poudarilo — ne igra nobene vloge število lastnikov, ki se izjavijo za vodno zadrugo, ampak je merodajna le površina zemljišča. Zakon namreč pravi, da se smatra zadruga za ustanovljeno, ako se izjavijo za vodno zadrugo pri osuševanju posestniki, ki so lastniki več kot polovice površine zemljišča, ki je vpisano v skladni kataster, dočim pri namakanju posestniki, ki so lastniki dveh tretjin površine tega zemljišča. Vsi drugi posestniki so potem prisiljeni postati člani zadruga, tudi če se temu protivijo.

Za zadrugo niso torej bistveni posestniki sami, ampak večina površine zemljišča. — Tako bi bilo na pr. mogoče, da en sam posestnik, ki je slučajno lastnik polovice zemljišča, vpisanega v skladni kataster,

lahko prisili vse ostale posestnike, da postanejo člani zadruge. Praktično pri nas to ne pride v poštev, ker imamo razmeroma majhne posestnike. Če na pr. obsega vse poplavno ozemlje 600 ha, bi bila torej druga ustanovljena, ako se izjavi zanjo število posestnikov, ki so lastniki vsaj 301 ha.

Kakor hitro dobi pripravljalni odbor pristanek teh posestnikov, javi to pristojnemu okrajnemu načelstvu, ki razpiše nato politično razpravo. Pri tej razpravi se končno veljavno določi, ali se izloči kakšno zemljišče iz prvotno določenega poplavnega ozemlja ali se pa kakšno ozemlje še prilegne. Nato izda okrajno načelstvo odločbo, s katero se ustanovitev zadruge potrdi.

Pripravljalni odbor skliče nato ustanovni občni zbor, na katerem se izvoli zadrudni nadzorni odbor, potrdijo zadrudna pravila in določi letni prispevek zadrudnikov. Zadrudna pravila morajo biti v bistvenih točkah v skladu s določili zakona o vodnih združgah. Važno pri tem je, da se glasovi ne štejejo po glavah — kakor že omenjeno —, ampak po velikosti zemljišča, da ima torej posamezni posestnik tem več glasov, čim večje je njegovo zemljišče, ki je pritegnjeno v poplavno območje vodne zadruge. Pri tem določi občni zbor najprvo glasovalno enoto,

na pr. 1 oral za 1 glas. Posestniki, ki imajo zemljišča pod glasovalno enoto, se združijo po skupinah do toliknega števila, da dosežejo to glasovalno enoto.

Takoj nato prične zadrudni odbor z delom. Predvsem mora dobiti za osuševalna dela potrebno vodopravno dovoljenje od pristojnega okrajnega načelstva. V ta namen razpiše okrajno načelstvo vodopravno razpravo, pri kateri se določi ali je potreben projekt še kakšne izpopolnitve, ali so potrebne za melioracijo razlastitve zemljišč; kakšne odškodnine naj se plačajo za ta zemljišča, ali je potrebno odkupiti kakšne naprave (mline itd.). Nato izda okrajno načelstvo vodopravno dovoljenje in ko je to dovoljenje pravomočno, zaprosi zadruga za banovinsko podporo in prične z osuševalnimi deli.

Glede pobiranja zadrudnih prispevkov je treba omeniti, da mora to storiti zadruga sama po svojih organih, dolžna pa je zanjo pobirati tudi davčna uprava, kar je važno posebno tedaj, ako se posamezni zadrudniki branijo plačati na nje odpadajoče zneske. Število članov zadrudnega odbora ni predpisano. Razpust zadruge je mogoč, ko so vsa dela dovršena in ko je zadruga poravnala vse svoje obveznosti.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

Gospodinja v avgustu

Tudi v tem času, sredi počitnic, ne zmanjka raznega dela. Kmetске žene so preobložene z njim čez glavo, pa tudi druge ne utegnejo držati rok križem. Seveda bi bilo zaželeno in pravilno, da bi tudi gospodinjke kdaj prišle do vsaj kratkega oddiha, ki bi neverjetno veliko pripomogel k njih zdravju in razpoloženju, in koristil obenem tudi vsej družini. To pa je zaenkrat možno le v posameznih, redkih primerih. S pravim razumevanjem in medsebojno pomočjo pa bi se tudi v tem oziru dalo napraviti marsikaj.

Zena-gospodinja, ki opravlja samo gospodinjске posle brez dela zunaj na polju, si poleti precej pomaga, če si delovni načrt malo predrugači. Prav nič ni potrebno, da stoji dopoldne, oziroma proti poldnevni, ko je vročina najhujša, pri razbeljenem štedilniku in hiti, da je vsa potna in kuhana, pri kosilu pa seveda brez vsakega teka.

Kakor smo že zadnjič omenili, je lahko

poletno kosilo povečini iz mrzlih jedil. Vse te jedi bo pametna gospodinja skuhala že jutraj v hladu — in se bo potem v vročini posvetila drugemu dela, n. pr. šivanju, ki ga opravi v sobi ali na vrtu. Kosilo skonča nazadnje, kar je pa kaj hitro gotovo, ko je že vse pripravljeno. Tudi pomivanje si lahko prihrani za zvečer ali jutraj, ko ni tako vroče, samo posoda mora biti shranjena, skrbno pokrita (v vodi) sicer je najboljša vaba za muhe, ki so v tem mesecu že itak najhujša nadloga.

Če si gospodinja na ta način, načrt dela malo preuredi, se sempatja vsaj malo odmahne, pa vendar še najde čas za nekatera gospodinjenska dela, ki jih je treba izvršiti ta mesec. Predvsem ne smemo pozabiti na shranjevanje zelenjadi in sadja. Sedaj je pravi čas, da si napravimo za zimo nekaj zaloge v sadnih in zelenjadnih shrankih. Vsi dobro vemo, kako pridejo prav, posebno še v bolezni, ob neradnem obisku ali kaki bolj slovesni priliki. Kaj se pozimi bolj prileže kot osvežujoča solata iz stročjega fižola,

karfijola ali paradižnik, nič manj ali še bolj pa kompot iz hrušk ali češpelj, pa tudi marelic in breskev, če jih imamo doma. Prav pogosto nam pride prav tudi marmelada, ki jo napravimo iz posameznih sadnih vrst ali mešano. Mnogo poletnega sadja, ki ima tako kratko trpežnost ohranimo na ta način za zimo. Vkuhanje je sicer malo dražje, zato je pa toliko cenejše sušenje, ki da ceneno, zdrav in izdaten pridelek, katerega uživa lahko vsa družina skozi ves tisti letni čas, ko primanjkuje svežega sadja.

Ker ne vkuhavamo vsak dan, imamo vmes čas, da znesemo na zrak in sonce zimske obleke in perilo. Pravilno bi morali napraviti to vsakih štirinajst dni, posebno če smo že kdaj opazili v bližini molje. Obleko pustimo na zraku precej časa, nato jo stepemo in skratčimo ter shranimo nazaj. Ob lepem vremenu tudi ven s posteljino! Seveda je ne nesemo na hudo sonce, pa tudi ne pustimo predolgo. Boljše je, da jo nesemo na zrak večkrat in to dokler je lepo suho vreme.

Tudi temeljito pospravljanje stanovanja v tem mesecu lepo opravimo. Pozneje je rado slabo vreme, kar nas mnogo ovira pri tem delu.

Avgusta meseca pazimo tudi na mušjo zalego, da se nam ne redi preveč. Stroga snaga ta grdi mrčes najbolj zatira v njegovem razmnoževanju. Umazana posoda, ki leži okrog, jedilni ostanki, kuhinjski odpadki pa so muham za hrano in zavetje. Veliko število muh je precejšen znak nesnažnosti in malomarnosti. Zato je snaga poleti še mnogo važnejša kakor pozimi.

Š.H.

KUHINJA

Ohrovt s krompirjem kot prikuha. Ohrovtovo glavico zrežem precej na debelo. Debele štoričke odstranim. Potem ga sparim s kropom, osvežim z mrzlo vodo in pristavim s kropom. Dva krompirja olupim, zrežem na debele rezine in pridenem zelenjavi, ko ta že nekaj časa vre. Med kuho pridenem strok strtega česna in malo kumene. V kozici napravim prežganje iz žlice masti, žlice moke in s pridevkom čebule in zelenega petršilja. Ohrovt stresem na prežganje, dobro zmešam in zalijem z juho, krompirjevko ali kropom. Ko še nekaj časa vre, dam ohrovt kot prikuho na mizo. Ščep popra napravi dober okus. Tega pridelem prav nazadnje.

Poraba ostankov mesa. Koščke kuhane ali pečenega mesa oprážim na masti s pridevkom čebule, petršilja, drobnjaka in par osnaženih sardelic. Koščke mesa z zelenjavo denem v kozico in polijem s kislo smetano. Po vrhu naložim koščke krompirja in tja in sem košček surovega masla. Kozico denem za pol ure v pečico. Pečenino dam kot samostojno jed na mizo.

Ostanki mesa z rižem. Riž oprážim na masti. Opráženega razdelim na dva dela. Polovico riža razmažem po pomazani skledi ter ga posujem s sekljanim ostalim mesom in s parmezan sirom. Na površino razdelim drugo polovico riža, ga posujem s parmezan sirom in obložim tja in sem s koščkom surovega masla. V pečici pečem pol ure. Na mizo dam s paradižnikovo omako.

Paradižnikova omaka. Na mast, v kateri se je pekla pečenka, razpolovim paradižnike in jih oprážim. V kozici napravim prežganje iz žlice masti in žlice moke, pretlačim paradižnike, malo zalijem ter pridenem par žlic vina. Ko dobro prevre, je jed gotova.

Spravljanje stročjega fižola. Za spravljanje so primerni mladi, še ne napolnjeni stroki. Stroke skuham v zelo slani vodi. Kuham jih pet do sedem minut. Tako kuhane odcedim in pustim, da se odtečejo. Potem jih denem v skledo in polijem z vrelim vinskim kisom. Drugi dan jih zložim v kozarce. Vmes nasujem šaletko, lavorove liste, cel poper, par vejic šatraja in par peres višnje. Zalijem jih s ohlajenim kuhanim kisom. Na vrh nalijem dobrega olja ali segretega loja. Loj se na hladnem hitro strdi in s tem zabrani zrak do sadev.

Posušeni stroki stročjega fižola. Stroke osnažim, na koncih jih porežem in prevrem v zelo slani vodi. Prevrete stroke operem v mrzli vodi in denem na rešeto, da se odteko. Nato jih posušim še med snažnimi krpami. Potem jih stresem na snažen, močan papir in denem v ohlajeno pečico. Devam jih toliko časa v pečico, da so stroki trdi in popolnoma suhi. Suhe stroke spravim v zabojčke ali škatlje na suh prostor. Pred kuho jih namakam štiri in dvajset ur v mrzli vodi, a na toplem prostoru. Potem jih skuham do mehkega.

V trépellitno listje so zavijali včasih otroka, ki ni mogel shoditi. Kopel, narejena s takim listjem, okrepi opešan život.

GOSPODARSKE VESTI

DENAR

Ministrstvo je določilo za avgust sledečo vrednost denarja (v dinarjih): 1 napoleon 298,50, 1 zlata turška lira 339,70, 1 angleški funt 238, 1 ameriški dolar 43,35, 1 kanadski dolar 43, 1 nemška marka 13,50, 1 zlot 8,20, 1 avstrijski šiling 8,50, 1 belg 7,30, 1 pengö 8,60, 1 braziljski milreis 2,70, 1 egiptovski funt 239, 1 urugvajski pezos 23,50, 1 argentinski pezos 13,15, 1 šilski pezos 1,35, 1 turška papirnata lira 34,80, 100 albanskih frankov 1420, 100 francoskih frankov 170, 100 švicarskih frankov 1000, 100 italijanskih lir 228, 100 nizozemskih guldinarjev 2390, 100 bolgarskih levov 45, 100 romunskih lejev 32, 100 danskih kron 961, 100 švedskih kron 1109,50, 100 norveških kron 1081,50, 100 pezet 150, 100 drahem 39,20, 100 češkoslovaških kron 152, 100 finskih mark 95, 100 letonskih lat 815. — V prosti trgovini so cene denarju za nekaj procentov višje kot uradno določene cene.

ŽIVINA

Na svinjski sejem v Mariboru dne 6. avgusta 1937 je bilo pripeljanih 296 svinj. Cene so bile sledeče: Mladi prešči 5 do 6 tedno stari kos din 115 do 140, 7 do 9 tednov stari kos 110 do 145, 3 do 4 mesece stari kos 180 do 195, 5 do 7 mesecev 250 do 360, 8 do 10 mesecev 390 do 500, 1 leto stari 710 do 800, 1 kg žive teže 6 do 7,50 1 kg mrtve teže 9 do 11. Prodanih je bilo 105 svinj.

CENE

Cene jajc rastejo. Zadnja dva tedna je na trgu precejšnje pomanjkanje blaga. Kakovost jajc je bolj slaba, vsled česar jajca niso primerna za izvoz, ker glavni odjemalci kot Nemčija, Švica, Češkoslovaška in dr. zahtevajo standardizirano blago. Mogoč pa je v večji meri izvoz v Italijo, ki nam je povišala kontingente. Na mednarodnem trgu je tendenca za cene čvrsta. Cene so narastle za 10%.

Sombor. Pšenica bač. okolica Sombor 167 do 169, gornja bač. 168 do 170 srem. slav. 166 do 168, banaš. 164 do 167, gornji banaš. 171 do 179, bač. ladja kanal 174 do 176, bač. ladja Begej 177 do 179, bač. banaš. potiska šlep 177 do 180. — Oves srem. slav. 115 do 120. — Koru-

za bač. srem. 90 do 92, bač. bela 2% ne notira. Vse ostalo neizprem. Tendence neiprem. Promet 35 vag.

Na mednarodnih trgih je cena pšenici v zadnjih tednih stalno popuščala. Ta padec je šel tako daleč, da je cena pšenici v naši državi, kjer je Prizad s svojo intervencijo držal ceno kvišku, bila cena 30 din pri 10 kg nad svetovno ceno. Vzrok popuščanja cen je iskati v pričakovanju ugodne letine, sedaj so namreč izgledi za letino boljši, kakor pa so bili na podlagi poročil pred mesecem dni. Vsled takega položaja na svetovnih trgih je bil Prizad prisiljen, da zniža cene tudi na našem trgu. Privilegirana izvozna družba je znižala svoje cene za odkup žita za 10 din, to je, od 190 na 180 din za meterski stot. Za znižanje cen so se merodajni krogi odločili radi stalnega padanja cen na svetovnem trgu. V času, ko je Prizad določil svojo ceno za pšenico na 100 din, je razlika med njegovo ceno in svetovno pariteto znašala 15 din. Ta razlika pa je sedaj narasla na 30 din. Kljub sedanjemu znižanju bo razlika napram svetovni ceni še vedno znašala dvajset dinarjev. Pri vsem tem pojasnjevanju se nam zdi, da politika, ki jo ima Prizad glede določanja cen, ni pravilna. Ceno na 190 din je Prizad povišal pred 15 dnevi, torej tedaj, ko je na svetovnem žitnem trgu že pričela tendenca popuščati. Taka politika more pospeševati le špekulacijo v pšenični kupčiji. Ker Prizad svojo intervencijo za visoke cene izvaja s finančno pomočjo države, to je, na račun vseh davkoplačevalcev, bi se taka politika cen morala tem bolj varovati.

RAZNO

g Gospodinjam v vednost. Nad 90 preizkušenih navodil in receptov za kuho, vkuhanje in sušenje sadja, pripravljanje sadnih sokov itd. dobite za 3 din v knjižici »Kuhaj varčno in dobro«. Plačljivo tudi v pisemskih znamkah v upravi »Vigredic«, Ljubljana, Masarekova cesta 12, Vzajemna zavarovalnica.

Okrepča prebavila: Naberite in razrežite majarona, poprove mete, sivke, pirike, božjastničine korenine, materine dušice, žarnih kopriv, gomilic in jagodinih listov. Zmešajte nekoliko vsakega zelišča in opari žlico zmesi s četrt litra kropla.

PRAVNI NASVETI

Pravičen oče, F. M. G. — Imate 9 otrok, ki so že odrasli. Sedmim ste že izplačali doto, in sicer ne vsem enako, ampak kolikor je kdo zaslužil. Vsak vam je dal potrdilo, da nima od vas kot očeta nič več za tirjati. Ostalo premoženje hočete zapustiti sinovoma, ki sta še doma na posestvu. Vprašate, če morejo ostali otroci še kaj zahtevati, če jih v oporoki nič ne navedete ali pa če brez oporoke umrjete. — Od otrok podpisana potrdila, da nimajo od vas kot očeta nič več za tirjati, so veljavna kot dedna odpoved le tedaj, če je bila taka izjava napisana pred notarjem. Če otroci svojih dednih odpovedi niso podpisali pred notarjem, potem imajo pravico, da se po vaši smrti prijavijo za dediče. Če bi umrli brez oporoke, potem bi dedovali vsi otroci po enakih delih, brez ozira na to, da so nekateri že dobili doto, drugi pa ne. Če pa zapustite oporoko, s katero postavite za dediče le oba sinova, ki še nista prejela dote, ostalih otrok pa sploh ne omenite, potem bosta dediča le v oporoki imenovana sina. Ostali otroci bi mogli zahtevati le morebitno dopolnitev najnega deleža, v kolikor bi mogli dokazati, da vrednost že prejete dote ne dosega niti najnega deleža z ozirom na vrednost vašega premoženja ob vaši smrti.

Stroški za bolniške postrežbe, F. M. F. — Bolnica vas je najela za postrežbo. Glede plačila se nista v naprej nič domenila. Bolnica je umrla in je hišo podedovala hči. Vprašate, če ste upravičeni zahtevati odškodnino za postrežbo in koliko. — Po smrti bolnice bi morali takoj pri zapuščinskem sodišču prijaviti svojo terjatev na postrežbi napram zapuščini pokojne. Če se je zapuščinska obravnava že vršila, potem morate svojo terjatev uveljaviti napram dedičem. Zahtevati smete pač toliko, kolikor je v vašem kraju primerno za tako delo, kakršnega ste opravljali pri bolnici. Taka terjatev zastara tekom 3 let.

Spor radi vinograda, M. S. — Starejšemu sinu je oče izročil posestvo razen enega vinograda, ki si ga je pridržal v lasti. Pozneje je pa ta vinograd v obliki notarskega akta izročil mlajšemu sinu, vendar si je pridržal užitek vinograda do smrti. Oče je sedaj umrl, mlajši sin pa je na podlagi navedenega notarskega akta vinograd prepisal na sebe. Starejši sin pa o prepisu noče nič slišati in si kar lasti vinograd ter mlajšega ne pusti vanj. Kako naj mlajši sin pride do svojih pravic. — Če je starejši sin tako trmast, da ne prepusti posesti vinograda lastniku, mlajšemu sinu, temu pač ne bo kazalo drugega, kakor da starejšega toži.

Izročitev posestva, M. S. — Mož, ki ima odrasle otroke, bi rad izročil posestvo ženi tako, da ga pozneje izroči enemu otroku. Žena pa se brani, da bi se posestvo sedaj

prepisovalo na njo, pozneje pa na otroka in bi rada samo užitek. Ker pa se še nista odločila, kateri otrok naj bo pozneje naslednik, prosita nasveta, kako naj napravita, da ne bo potrebno dvakratno prepisovanje posestva. — Odločiti se je treba, ali da se posestvo prepíše na ženo, ki naj pozneje izbere naslednika, ali pa naj takoj izbere naslednika med otroki, na katerega naj se prepíše lastninska pravica, gospodarstvo in užitek naj pa ostane ženi. Drugačen izhod boste za izvedbo svojega načrta težko našli.

Znižanje dednega deleža, J. T. — Leta 1924 ste prevzeli posestvo in ste se tedaj zavezali izplačati bratom in sestram dedne deleže. Eni sestra, ki ima vsled bolehnosti vso oskrbo pri vas, deleža še niste izplačali, ker ni denarja nikdar zahtevala in tudi sama pravi, da ga ne bo zahtevala. Slišali pa ste, da je sestra pri notarju napravila testament in da bo svoj delež zapustila drugi sestra. Vprašate ali boste lahko po sestri smrti predlagali znižanje njenega dednega deleža, ker je vrednost posestva padla. — Ako ste kmet po uredbi o likvidaciji kmetijskih dolgov, lahko predlagate pri sodišču, da se delež, ki ga imate izplačati sestri zniža sorazmerno znižani vrednosti posestva. Sodišče sme znižati delež, ako je posestvo izgubilo več ko 25% svoje vrednosti. Znižanje deleža pa morete pri sodišču predlagati le do 26. septembra 1937.

Dolg iz prodaje lesa, G. J. F. — Leta 1929 ste prodali nekaj lesa. Kupec vam je ostal kupnino dolžan in ste ga morali tožiti. Stroške ste morali plačati sami. Vknjižili ste se na dolžnikovo posestvo za glavnico in stroške. Vprašate, če stroške in obresti lahko takoj iztirjate. Ali je dolžnik dolžan plačati cel dolžni znesek ali polovico? Dolžnik je zaščiten kmet. — Po naredbi o likvidaciji kmetijskih dolgov se višina kmetijskega dolga ugotovi tako, da se izračunajo neplačane dogovorjene obresti do dne 20. aprila 1932 in da se priračunajo glavnici. Tako ugotovljeni znesek dolga je osnova za znižbo dolga po določbah uredbe. Neplačane in nezastarane obresti, ki so se natekle od dne 21. aprila 1932 do dne 15. novembra 1936 se prištejejo neznižani glavnici dolga. Glavnici dolga se prištejejo tudi pravomočno prisojeni pravdni in izvršilni stroški do dne 20. aprila 1932. Teh stroškov torej ne morete takoj iztirjati. — Dolgov, ki izvirajo iz nakupa blaga na'up ali iz obrtnega dela, se ne znižajo. Lesa, ki ste ga prodali, ne bo smatrati za »blago«. Po avtentičnem tolmačenju je smatrati za »blago« življenjske potrebščine, kakoršne so človeška in živalska hrana, pohištvo, obleka, orodje in kmetijske priprave, ki se ukoriščajo samo z uporabo človeške in živalske moči. Dolgovi iz ostalih pravnih razmerij se znižajo za 50%. Tako znižani znesek je dolžnik dolžan odplačevati v 12 letih s 3% obrestmi v enakih letnih obrokih.